

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
державного управління,
публічного адміністрування
та економічної політики
Протокол № 1 від 25.08.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ
робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	всі
Спеціальність	всі
Освітній рівень	другий (магістерський)
Освітня програма	всі

Статус дисципліни	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Розробники:
д. е. н., професор
к. е. н., доцент

_____

_____

Лариса УКРАЇНСЬКА
Надія ШИФРІНА

Завідувач кафедри
державного управління,
публічного адміністрування
та економічної політики

_____

_____

Наталія ГАВКАЛОВА

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Аналітичне забезпечення національної економіки» є систематизованим викладенням знань щодо питань аналітичного дослідження ключових індикаторів формування і розвитку національної економіки країни на основі аналізу: трудового потенціалу, результатів функціонування економіки, рівня та якості життя населення, стану фінансової системи, зовнішньо-економічної діяльності.

Аналітичне забезпечення національної економіки надає цифрову інформацію для дослідження напрямів та закономірностей розвитку економіки в цілому, її секторів та окремих галузей, наявності й ефективності використання ресурсів, темпів зростання виробництва, цін, зайнятості та ін. Особливого значення аналітичне забезпечення національної економіки набуває в умовах сучасної України, де відбувається процес структурної перебудови й реформування державного устрою. Дана навчальна дисципліна є фундаментом для управління соціально-економічними процесами в країні та розробки обґрунтованої економічної політики.

Актуальність вивчення дисципліни «Аналітичне забезпечення національної економіки» в Україні ґрунтується на необхідності остаточного формування та подальшого розвитку національної соціально-економічної моделі.

Мета навчальної дисципліни: формування у студентів вмій і навичок стосовно системи індикаторів аналітичного забезпечення національної економіки, методів їх розрахунку, визначення їх динаміки та основних взаємозв'язків.

Завданнями навчальної дисципліни є:

знання сутності поняття, об'єкту, предмету та інструментарію аналітичного забезпечення національної економіки;

аналіз трудового потенціалу національної економіки з врахуванням демографії та міграційних процесів;

проведення обґрунтованого дослідження ефективності функціонування національної економіки;

аналітичне дослідження рівня і якості життя населення у порівнянні до світових стандартів;

оцінка елементи функціонування фінансової системи;

систематизація основних статей та пропорцій складання платіжного балансу, динаміки зовнішньо-економічних операцій, внутрішньогалузевої міжнародної спеціалізації країни.

Об'єктом навчальної дисципліни є процес функціонування та розвитку соціально-економічної системи країни.

Предметом навчальної дисципліни є система індикаторів аналітичного забезпечення національної економіки, методів їх розрахунку, визначення їх динаміки та основних взаємозв'язків.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна представлено в табл. 1.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна
«Аналітичне забезпечення національної економіки»

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства.	Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формулювати рекомендації в межах своєї компетенції.	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Методологічні основи аналітичного забезпечення національної економіки

Тема 1. Теоретичні основи аналітичного забезпечення національної економіки

1.1. Поняття аналітичного забезпечення національної економіки. Сутність поняття, об'єкт, предмет та інструментарій аналітичного забезпечення національної економіки. Зв'язок з іншими дисциплінами та методи аналітичного забезпечення національної економіки.

1.2. Задачі аналітичного забезпечення національної економіки та галузь використання його даних. Функції аналітичного забезпечення національної економіки. Задачі аналітичного забезпечення національної економіки та умови їх реалізації.

1.3. Система показників аналітичного забезпечення національної економіки. Принципи побудови системи показників аналітичного забезпечення

національної економіки. Визначення змісту показників і методів їх оцінки. Система показників аналітичного забезпечення національної економіки.

Тема 2. Трудовий потенціал національної економіки

2.1. Демографія населення та її оцінювання. Населення як об'єкт дослідження. Джерела інформації. Визначення чисельності населення та його структури. Показники природного руху чисельності населення.

2.2. Дослідження міграційних процесів. Сутність та поняття міграційних процесів. Внутрішня та зовнішня міграція. Міграційний приріст населення. Міграційний відтік населення. Показники міграції населення.

2.3. Безробіття як загроза економічного розвитку. Склад економічно активного та неактивного населення. Поділення на зайнятих та безробітних. Рівень заробітної плати. Коефіцієнт зайнятості населення. Коефіцієнт безробіття. Тривалість безробіття. Середній розмір допомоги з безробіття. Середня чисельність безробітних. Коефіцієнт напруженості на ринку праці. Види безробіття. Визначення втрат від безробіття. Баланс трудових ресурсів.

Тема 3. Результати функціонування економіки

3.1. Система національних рахунків. Поняття та задачі складання системи національних рахунків. Основні визначення і концепції. Принципи побудови системи національних рахунків. Система показників результатів функціонування національної економіки.

3.2. ВВП і його динаміка. ВВП як основний макроекономічний показник результатів функціонування національної економіки. ВВП та ВНП. Методи розрахунків ВВП. Визначення динаміки ВВП.

3.3. Концепція національного багатства. Загальна концепція та визначення національного багатства. Склад національного багатства та його класифікація. Система показників національного багатства.

Змістовий модуль 2. Методологічні основи аналітичного забезпечення ключових підсистем національної економіки

Тема 4. Рівень життя населення

4.1. Сутність поняття рівня та якості життя населення. Зміст поняття рівня життя населення. Класифікація рівнів життя населення. Система груп показників рівня життя населення та мінімальний набір соціальних індикаторів рекомендований Статистичною комісією ООН. Показники доходів домашніх господарств. Дослідження та вплив на економіку витрат домашніх господарств.

4.2. Показники диференціації доходів. Показники диференціації доходів домашніх господарств. Модальний дохід. Медіанний дохід. Децильний коефіцієнт диференціації доходів.

4.3. Розвиток соціальної сфери. Показники розвитку соціальної сфери. Прожитковий мінімум. Взаємозв'язок між показниками розвитку соціальної сфери та економічного зростання.

Тема 5. Фінансова система

5.1. Формування державного бюджету. Бюджетна система. Державні доходи: податкові та неподаткові надходження, офіційні трансферти, доходи від операцій з капіталом. Державні витрати: державні закупівлі, трансфертні платежі, чисті відсоткові платежі. Аналіз структури доходів та витрат державного бюджету. Дефіцит та профіцит державного бюджету, особливості їх формування. Джерела і види фінансування. Внутрішні та зовнішні джерела фінансування. Державне, кредитне, міжнародне фінансування.

5.2. Аналітика грошового обігу. Система показників грошового обігу: грошовий оборот, грошова маса, грошові кошти поза банківською системою, безготівкові кошти, швидкість та тривалість обігу грошової одиниці, купюрна будова грошової маси, співвідношення між ціною масою товарів та грошовою масою. Показники рівня інфляції та його динаміки. Купівельна спроможність грошей.

5.3. Інвестиційне та виробниче забезпечення економіки. Валові та чисті інвестиції. Обсяг інвестицій в національній економіці. Співвідношення між виробництвом засобів виробництва та предметів споживання. Питома вага активних ринкових суб'єктів. Доля зайнятих в сфері послуг. Питома вага інфраструктурних потужностей.

5.4. Податкове навантаження. Суб'єкт і об'єкт оподаткування. Ставка податку. Способи оподаткування: прогресивне, пропорційне, регресивне оподаткування. Види податків. Податкова система. Бюджетна концепція Лаффера. Розрахунок податкового навантаження. Стабільність податкової системи.

Тема 6. Зовнішньо-економічна діяльність

6.1. Платіжний баланс. Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції (МВФ). Сучасна структура платіжного балансу. Статистика, позиції, основні базові поняття та принципи будування платіжного балансу. Відображення операцій в платіжному балансі за дебетом та кредитом. Пропорції та сальдо платіжного балансу.

6.2. Показники зовнішньоекономічної діяльності. Аналітична оцінка рахунків платіжного балансу. Аналіз структури платіжного балансу. Оцінка динаміки зовнішньоекономічних операцій. Розрахунок зовнішньоторгівельного обороту та сальдо зовнішньої торгівлі. Залежність економіки країни від експортно-імпортних операцій. Показники внутрішньогалузевої міжнародної спеціалізації країни. Розрахунок мінімально достатньої величини валютних резервів.

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Практичне заняття 1.	Визначення сутності, функцій та основних показників аналітичного забезпечення національної економіки.
Тема 2. Практичне заняття 2.	Демографія населення та її оцінювання.
Тема 2. Практичне завдання 3.	Аналіз трудового потенціалу національної економіки.
Тема 3. Практичне завдання 4.	Розрахунок динаміки ВВП.
Тема 3. Практичне завдання 5.	Складання балансу національного багатства.
Тема 4. Практичне завдання 6.	Визначення показників диференціації доходів.
Тема 4. Практичне завдання 7.	Динаміка прожиткового мінімуму.
Тема 5. Практичне завдання 8.	Аналітика грошового обігу.
Тема 5. Практичне завдання 9.	Розрахунок податкового навантаження.
Тема 6. Практичне завдання 10.	Дослідження структури платіжного балансу.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною «Аналітичне забезпечення національної економіки» наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1 - 6	Вивчення лекційного матеріалу та нормативної бази України
Тема 1 - 2	Підготовка до практичних (семінарських) занять
Тема 1 - 6	Підготовка до практичних занять
Тема 1, 2, 4	Виконання індивідуальних творчих завдань
Тема 1-3, 4-6	Підготовка до колоквиуму

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни доцільно використовувати: пояснювальне-ілюстративний метод; метод проблемного викладу; евристичний метод; дослідницький метод.

Для активізації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів застосовуються: проблемні лекції (тема 2, 5), диспут (тема 1, 3), бесіди (тема 2-5), презентації (тема 1-6), моделювання професійних ситуацій (тема 6), кейс-стаді (тема 1,4), дебати (тема 1, 4, 5).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль для дисциплін з формою семестрового контролю залік здійснюється під час проведення лекційних, практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів;

модульний контроль, що проводиться у формі колоквіуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Здобувача слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: практичні завдання, експрес-опитування (15 балів); творчі завдання (15 балів), письмові контрольні роботи (20 балів), колоквіуми (50 балів).

Семестровий контроль: Залік

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Рекомендована література

Основна

1. Бріль М.С. Макроекономічний аналіз: навчальний посібник для студентів спеціальності 051 «Економіка» / укл. М.С. Бріль, О.М. Кліменко, М.А. Машенко, Н.І. Шифріна, І.В. Пивавар. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 331 с. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/19960>

2. Соціальна економіка [Електронний ресурс] : навч. посіб. / Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова, Ю. В. Сотнікова, Н. В. Аграмакова ; Харківський

національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Електрон. текстові дан. (7,82 МБ). - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. - 284 с. - Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/22019>

3. Статистика [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. В. Раєвнева, І. В. Аксьонова, О. І. Бровко [та ін.] ; за заг. ред. О. В. Раєвневої; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Електрон. текстові дан. (3,59 МБ). - Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. - 389 с. - Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/24523>

Додаткова

4. Андрушкевич В.Н. Стійкий соціально-економічний розвиток як один із факторів економічної безпеки // Економіка фінанси і право . – 2015. – №7. – 2015 – С. 8 – 10.

5. Гур'янова Л.С. Моделювання збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів : монографія / Л. С. Гур'янова ; Харків. нац. екон. ун-т. - Бердянськ : Ткачук О. В., 2013. - 405 с.

6. Звирід Н.В. Кількісні методи аналізу впливу трудової міграції на соціально-економічний розвиток регіону // Статистика України . – 2010. – №4. – 2010 – С. 48-52.

7. Макроекономіка. Мультимедійний навчальний посібник / Бріль М.С., Кліменко О.М., Мащенко М.А., Пивавар І.В., Степаненко Н.О., Шифріна Н.І. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 705 с. - Режим доступу: <https://cdn.hneu.edu.ua/ebook/macroecon/index.html>

8. Малиновська О.А. Трудові мігранти та їхній внесок у соціально-економічний розвиток України [Текст] // Регіональна економіка . – 2013. – №3. – 2013 – С. 82 – 93.

9. Моліна О.В. Сталий соціально-економічний розвиток регіону: аналіз підходів та інструментів оцінки [Текст] // Регіональна економіка . – 2010. – №4. – 2010 – С. 25-32.

10. Політична економія: навчальний посібник [Електронний ресурс] / за заг. ред. канд. екон. наук, доцента М. С. Бріля. – Харків : ХНЕУ ім. Семена Кузнеця, 2019. – 320 с. – Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/22562>

Інформаційні ресурси

11. Сторінка курсу на платформі Moodle (персональна навчальна система). Розміщено: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=10154>

12. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

13. Міністерство доходів і зборів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://minrd.gov.ua/>.

14. Міністерство фінансів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.minfin.gov.ua/>.

15. Національний банк України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua>

16. Статистика України : науковий журнал. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: www.ukrstat.gov.ua.